

BEHOUDEN & BEWAREN

nieuwsbrief

nummer 37 – januari 2023

STICHTING DORPSBEHOUD
HARDINXVELD-GIESSENDAM

HET BEHOUDEN WAARD

Over het algemeen let ik niet echt op auto's. Maar deze viel me op door het opschrift op het portier: 'Houdt historie levend'. Hij behoorde tot het wagenpark van een restauratiebedrijf, zag ik op de achterkant en vermeldde zodanig diens werkzaamheden.

Los daarvan gezien kun je het ook beschouwen als een opdracht. Houdt historie levend!

Omdat wij zonder onze historie niets zijn en ook geen toekomst hebben. Of, zoals een Russische kunsthistorica mij vorige week, met passie wijzend op de grond en de historische panden, met klem op het hart drukte: 'Aan deze oude stenen hebben wij ons bestaan te danken!'

Lees er over in deze nieuwsbrief. Over historische panden, dakpannen, oude bomen, de kerktoren, de watertoren, Werf Merwedestichting. Lees en besef: het behouden waard!

Liesbeth Leenman, redactie

Een mobiele missie of een missie op een mobiel

KARAKTERISTIEK PAND UITGELICHT

BUURT 73

Een opvallende verschijning, dit huis met klokgevel aan de Buurt.

Het commentaar op de monumentenlijst van de website van onze stichting luidt heel summier: voorheen drogist, en woonhuis erbij. Het zegt niets over het bouwjaar; hoewel er aan af te zien is dat dat al even geleden moet zijn. Niets over de architect, die zoiets buitenissigs liet bouwen in een gewoon vissersdorpje. Niets over de raampartijen, die overduidelijk uit verschillende tijden stammen (wat een verschil tussen de oorspronkelijke schuiframen met roedeverdeling en de

karakterloze ramen op straatniveau!). De veelheid aan opvallende muurankers, de fraaie oude bakstenen. En om al dat verzuim op onze eigen monumentenlijst recht te zetten wordt dit fraaie pand hier in het zonnetje gezet! Wie er meer van weet, mag zich melden.

Buurt 73, een opvallende verschijning

N.B. Over de vroegere functie van dit pand is overigens dit bekend: het was ooit het centrum van de Hardinxveldse visafslag; in belangrijkheid de op één na grootste riviervisafslag van Nederland!

KIJKEN IS WAT ANDERS DAN ZIEN

Doorgaans kijken we tijdens een wandelingetje door het dorp naar de grond of de omgeving-op-ooghoogte, en niet naar omhoog. Dat kan namelijk ongewenste situaties opleveren. Toch is het de moeite waard dat eens te doen. Kwestie van even stilstaan. Zo is het bijvoorbeeld interessant eens te letten op de daken van met name historische panden. Nieuwe huizen met zonnepanelen zijn wat dat betreft vaak minder aantrekkelijk. Wie er op let, ziet dat ieder dak gekenmerkt wordt door het type pannen dat er op ligt. Rond, plat, beton, keramisch, golf; er is duidelijk verschil tussen een dak met Oudhollandse of verbeterde pannen, Tuile du Nord, Blauw gesmoorde, Wienerberger, Pottelbergse of betonnen pannen, om maar wat te noemen. Rood, zwart, grijs, blauw of groen. Zelfs geglaazuurd of van kunststof hoort tot de mogelijkheden. Een wereld op zich, daar in de hoogte! Het woordje 'pan' van het woord dakpan is afgeleid van het Latijnse woord 'panna', dat schoteltje betekent, uit de tijd dat er in Griekenland al dakpannen gebruikt werden. Dat was in 700 v.C. Blijkbaar zag men in de (toen uitsluitend) holle vorm gelijkenis met een schotel. De Grieken kwamen er achter dat deze stenen dakpannen veel minder brandgevoelig waren dan andere materialen, zoals stro, riet en gras. Ook zorgden de dakpannen ervoor dat er minder water door het dak kwam. Tegenwoordig zijn holle dakpannen haast niet meer in zwang. De huidige vorm heeft naast een holle ook een bolle kant, waardoor hij een soort S-vorm heeft. Zo kunnen ze ook gemakkelijk aan elkaar vast gekoppeld worden. Misschien hoog tijd dat wij de dakpan meer waardering gaan toekennen. Tenslotte zorgt hij er voor dat wij comfortabel droog zitten en dat het dak een heel eigen uitstraling heeft door de soort die gebruikt wordt.

Gespot in ons dorp: dakpannen van allerlei soort, maat en leeftijd

ZO KAN HET OOK

Een oud huis afbreken is zó gebeurd. Sneller dan behouden en renoveren. Dat kost inspanning, energie. Maar wat het oplevert! Een huis, dat zichtbaar met zijn eigen karakter de tijd doorstaan heeft en weer kan doorstaan.

Een mooi voorbeeld hiervan vinden we in Binnendams, nummer 37. Een prachtig karakteristiek pand dat een rijke historie laat zien. Op de foto zien we de voorbereidingen om het pand recht te zetten. Veel belovend!

Binnendams 37: het behouden waard!

ERFGOED IN BEELD

BEELDBEPALENDE PANDEN

In een langs de dijk gesitueerd dorp als Hardinxveld-Giessendam staan veel panden, die iets van de geschiedenis van het dorp laten zien. Cultuurhistorische en markante woningen en andere gebouwen hebben invloed op het karakter van een dorp. Op verzoek van de Stichting Dorpsbehoud is een inventarisatie gemaakt van alles wat beeldbepalend is.

VAN INVENTARISATIE NAAR BOEK

Architect Arie van der Meijden en beeldend kunstenaar Evert van Lopik hebben tal van uren gestoken in het schouwen van de hiervoor in aanmerking komende gebouwen, met als resultaat een grote en mooie lijst van 211 panden, met daarbij een foto en een korte beschrijving. Een resultaat om trots op te zijn. Eind januari 2023 verschijnt deze lijst in

boekvorm en is dan voor iedereen verkrijgbaar. De op de gemeentelijke- en rijksmonumentenlijst opgenomen panden zijn hier ook in opgenomen.

SAMENWERKING

Voor deze uitgave is de Stichting Dorpsbehoud Hardinxveld-Giessendam een samenwerkingsverband aangegaan met de Historische Vereniging Hardinxveld-Giessendam. Het uitgangspunt van dit project is dat de panden meer aandacht moeten krijgen. Nu en in de toekomst. Juist vanwege die toekomst is het zo belangrijk dat we onze geschiedenis kennen. Onderdeel van de presentatie ervan is dat het boek uitgereikt zal worden aan alle eigenaren/bewoners van de er in voorkomende panden. Daarnaast komt het boek voor iedereen te koop.

FINANCIERING

Voor de financiering van het boek zijn enkele bijzondere donaties ontvangen. Zo zijn er bijdragen van Kringloop De Cirkel Hardinxveld-Giessendam, de Rabobank Lek en Merwede, de Gemeente Hardinxveld-Giessendam en is er een aanvullende bijdrage van de liquiderende Stichting 75 jaar Vrijheid Hardinxveld-Giessendam. Voor de presentatie van het boek, de hierbij behorende publiciteit en een aantal activiteiten die de beeldbepalende panden blijvend onder de aandacht moeten houden is een royale bijdragen ontvangen van de Maatschappelijke Agenda van Hardinxveld-Giessendam.

Eén van de beeldbepalende panden in het boek

DE BOMEN AAN DE PARALLELWEG

Jammer voor wie er niet aan woont, maar de Parallelweg is een van de mooiste wegen van ons dorp. En bovendien een weg die de naam van 'weg' met ere toekomt, want ten tijde van de aanleg was er nog geen bestrating; de weg was niet geplaveid. Het was een weg om zijns weegs te gaan, een pad, een tocht. En dan te bedenken dat deze weg eigenlijk maar bij gratie van de ernaast gelegen spoorlijn is ontstaan.

Na jaren van ideeën en niet gerealiseerde plannen vond in 1881 de aanbesteding plaats van 'spoorwegwerken tussen Baanhoek en Gorcum'.

Als onderdeel van wat later de Betuwelijn zou gaan heten. Bij de aanleg van die spoorlijn was voor de twee zelfstandige gemeenten Giessendam en Hardinxveld een gezamenlijk station bedacht. Dat station kwam precies in het midden tussen de beide dorpskernen te

liggen. Even ver van de Boven-Hardinxveldse Buurt gelegen als van de dam in Giessendam, nabij de kern van Neder-Hardinxveld. En om dat langs de Achterdijk, de achterste dijk van de Hardinxveldse polder nabij de loop van de Giessen, aangelegde station te kunnen bereiken was een weg nodig. Die weg werd ten zuiden van de nieuwe spoorlijn geprojecteerd. Parallel aan de spoorlijn, dus ging die Parallelweg heten. Officieel werd de weg in 1885 in gebruik genomen. En die weg werd voorzien van bomen. Dat was toentertijd heel gebruikelijk. Dan kon de voetganger, die van deze weg gebruik zou gaan maken in de luwte van de bomen lopen. Minder last hebbend van zonlicht in de zomer en minder last van regen en wind in winter en herfst. En er speelde nog iets. De trein die langs die weg kwam te rijden was een stoomtrein. En iedereen die wel eens naar een Railway-programma op de televisie kijkt, weet hoeveel rook en stoom zo'n stoomlocomotief voort kan brengen. Ook van de daar in voortkomende roetdeeltjes zou de wandelaar richting station of juist daar vandaan komend, last kunnen hebben. En ook daarom werden er bomen geplant. Dan zou het met de stoom meegevoerde vuil wellicht niet verder dalen dan het bladerdek en zo de reiziger te voet bescherming bieden. Want de meeste van die reizigers waren voor de reis gehuld in hun beste goed, hun uitgaanstenu.

Wat is het mooi om nu anno 2023 te kunnen ervaren dat die weg nog steeds zo wordt verfraaid door een bomenrij aan beide zijden. Het geeft die weg een sfeer mee van gelukzaligheid. Een stukje gecultiveerde natuur, dat tot cultureel erfgoed is verheven. Wat is het toch heerlijk om daaronder te lopen of te fietsen. Heden ten dage op de hiervoor speciaal bedoelde wegedeelten, het voetpad of het fietspad. Het geeft een wandelaar of fietser een lommerrijk gevoel. Heerlijk... Laten we er zuinig op zijn. Zeker anno nu, als CO² ons parten speelt en duurzaamheid ons leven beteugelt. Wat fijn dat Hardinxveld-Giessendam zijn Parallelweg heeft. Zou eigenlijk Parallellaan niet een betere benaming zijn?

De naam 'laan' zou niet misstaan!

RESTAURATIE KERKTOREN

Als iets in ons dorp het behouden waard is, is dat toch wel het 'gezicht' ervan, de kerktoeren van de Hervormde kerk in de Peulenstraat.

Al 200 jaar, namelijk vanaf 1821, is hij met zijn karakteristieke architectuur beeldbepalend en een baken van herkenning in de omgeving.

Het kerkgebouw zelf is gebouwd in 1729 en in bezit van de Hervormde gemeente; de toren is er later aangebouwd en gemeentelijk eigendom. Bovendien rijksmonument. Verheugend is dat de gemeente de verantwoordelijkheid ervoor zeer serieus neemt. Onlangs is bij inspectie gebleken dat onderhouds- en herstelwerkzaamheden noodzakelijk zijn. Op zorgvuldige, deugdelijke wijze is een inspectie uitgevoerd. Na rapportage is er vergunning aangevraagd en afgegeven door de erfgoedcommissie. Hierbij werd het volgende opgemerkt: 'De voorgestelde restauratie- en onderhoudswerkzaamheden zijn noodzakelijk voor de instandhouding van het monument. De monumentale waarden worden gerespecteerd. Het dossier is voorbeeldig en zeer goed gedocumenteerd.' Goed werk door de eigenaar dus! Fijn dat er tijd, geld en energie gestoken wordt in het behouden van dit fraaie monument!

Een kijkje in en rond de kerktoren

EEN JUBILERENDE WATERTOREN

Tot in het begin van de 20^e eeuw woonde in Hardinxveld vrijwel iedereen aan de dijk, meestal vanaf de kant van de rivier gezien, achter de dijk. Voor drinkwater waren de dijkbewoners toen aangewezen op de rivier. Even de dijk over, een emmer tappen en terug. Veel meer water had je toen op een dag niet nodig. Wie wat verder van de dijk woonde maakte gebruik van water uit de sloot, uit een wel of uit een waterput. Nu klinkt dat allemaal nogal onfris, maar meer dan honderd jaar terug was dat heel gewoon.

Maar, tijden veranderen. Intussen werden volkshuisvesting en sociale woningbouw ingeburgerde begrippen. Daar hoorden voorzieningen bij, van een zorgzame overheid. Voor de veiligheid, vanwege de volksgezondheid, uit hygiënisch oogpunt of anderszins. Voor Hardinxveld betekende dit dat er een watertoren werd gebouwd. Net ten oosten van het Krommegat. Dat gebeurde in 1923, nu honderd jaar geleden.

Het werd een toren van een fraai ontwerp, met unieke elementen. De bouwstijl wordt officieel aangeduid als typisch interbellum, met invloeden van de architectuur van het Nieuwe Bouwen. De zware kap op de toren geeft aan dat ook sprake is van een verwantschap met de Amsterdamse School.

De bouw werd uitgevoerd door het Haagse bouwbedrijf N.V. Algemeene Beton Compagnie. De hoogte van de toren is 42,9 meter en het vlakbodemreservoir is 215 m³ groot. De toren is opgenomen op de lijst van rijksmonumenten.

Al geruime tijd doet de watertoren niet meer als zodanig dienst. Ze is nu particulier eigendom van W.C. van Dijk, die in de nabijheid woont. Zowel inwendig als het exterieur bevinden zich in een redelijk originele staat.

De cultuurhistorische waarde van de watertoren is groot vanwege de bijzondere betekenis van de toren in de geschiedenis van de drinkwatervoorziening in Nederland in het algemeen en in de regio in het bijzonder. Maar ook de architectonische waarde is opvallend vanwege zijn aan het gebruik gerelateerde vormgeving en de bouwtechnische kwaliteiten. Daarnaast heeft de toren ook situationele waarde als herkennings- en oriëntatiepunt. Tenslotte mag er waarderend worden gesproken over de gaafheid aan zowel het interieur als het exterieur. Daarbij speelt de zeldzaamheidswaarde door het bijzondere en in ons land unieke kubusvormige reservoir.

Natuurlijk kwam er ook voor Giessendam op enig moment water uit een toren, maar die stond in Sliedrecht.

De watertoren, sinds 100 jaar een baken in het landschap

MERWEDESTICHTING

HET VERHAAL VAN BOB VINK

In april 1954 kwam ik met mijn ouders te wonen op Troelstrastraat 32. De bestrating lag er nog niet, zodat onze schaarse inboedel door de Delftse verhuizer puur met ellebogenstoom naar binnen moest worden gezeuld. De reden van de verhuizing was dat mijn vader in september 1953 was komen te werken op werf De Merwede. Eindelijk verlost van het forensen. Aan het begin van de straat, vlak bij de bocht die omhoog naar de dijk leidde, stond een mooi nieuw gebouw. Met een betonnen zeilschip boven de ingang onder de luifel. Al snel maakte ik als 5 jarige kennis met de binnenkant, tijdens de Sint Nicolaas viering in december 1954. Een indrukwekkende zaal met een podium, ruikend naar lagen uitgewreven boenwas. Toen ik 6 was mijn eerste filmvoorstelling op een woensdagmiddag. Je had natuurlijk het gebouw NEBO in de Peulenstraat waar ook films werden vertoond, maar die waren vaak stichtelijk van aard en Donald Duck zou je daar niet gauw tegenkomen. Wel in de Merwestichting. Zo ook een Disney-productie waarin de hoofdrollen werden gespeeld door een boerenjongen die zich ontfermt over een verweesd hertenjong. Volgens Amerikaans recept wordt de idylle uiteraard bedreigd door

gewetenloze boeven die er niet voor terugdeinzen de hond van de jongen dood te schieten. Vanaf dat moment werd het mij allemaal te machtig en heb ik overstuur het gebouw verlaten. Maar toch: daar is de kiem gelegd voor een leven lang films kijken. Dank je wel, Merwestichting.

Ik hoop dat de pogingen om het gebouw voor sloop te behoeden vrucht zullen afwerpen!

Hare Majesteit Koningin Juliana doopt een schip op de werf De Merwede.
Een werf die een verenigingsgebouw schonk aan het dorp,

MARITIEM MONUMENT

Al enige tijd houdt de Stichting Dorpsbehoud zich bezig met het realiseren van een maritiem monument aan de Rivierdijk. Een monument om de herinnering aan het scheepvaartverleden van ons dorp levend te houden. Daar komt heel wat bij kijken! Onder andere de financiering. Het is verheugend te kunnen melden dat dankzij toezeggingen van de Rotary Sliedrecht e.o. en de Lions Alblasserwaard Tablis deze rond is. Verder is de vergunningsprocedure in werking gezet door de heer J.C. van Hunnik van Architectenbureau Van Hunnik, Lambrechts en Overduin. We hopen op een (voor)spoedige voortgang!

NIEUW BESTUURSLID

Als nieuw bestuurslid binnen onze stichting is aangetreden Lydia Corbijn-de Bruin. We heten haar hartelijk welkom en hopen op een vruchtbare samenwerking!

HAAST ONGEMERKT...

Jarenlang is er een stille of minder stille strijd gevoerd om het voortbestaan van de eeuwenoude plataan aan de Stationsstraat, een groen monument.

En plots, haast ongemerkt, is hij er niet meer.... Slechts een gat in de grond markeert de plaats waar hij gestaan heeft.

Wat blijft is de herinnering...

SEIZOENSPLAATJES

Monumenten in het zonnetje, 's ochtends vroeg en laat op een winterdag

WILT U DE NIEUWSBRIEF OOK GRATIS ONTVANGEN?

STUUR EEN E-MAIL NAAR NIEUWSBRIEF.SDB@GMAIL.COM

COLOFON

Redactie : Liesbeth Leenman
Tekst : Liesbeth Leenman, Dick de Jong, David Korevaar
Foto's : Liesbeth Leenman, Evert van Lopik, David Korevaar
secretariaat : Kerkweg 72, 3371 AG Hardinxveld-Giessendam

www.dorpsbehoudhg.nl

dorpsbehoudhg@kpnmail.nl